

การศึกษา คือ ความมั่นคงของชาติ

Education as the Pillar of National Stability

สุทธิพงษ์ เสมสูงเนิน¹

Sutthipong Semsungnoen

Received: October 12, 2024

Revised: March 28, 2025

Accepted: March 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของการศึกษา หรือการศึกษากับการพัฒนาประเทศในมิติด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา และการประพฤติปฏิบัติทางคุณธรรมความสามารถเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญรุ่งเรืองงอกงามไปบุลย์ยิ่งขึ้น ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนหรือส่วนรวมผ่านพ้นไปได้ นำมาซึ่งการเสวยผลแห่งความมีชีวิตได้สมบูรณ์ การศึกษาหรือการแสวงหาความรู้ก่อนรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บุตร ธิดา หรือหลานเจ้านายและชนชั้นผู้ปกครองจะศึกษาเล่าเรียนวิชาการเมือง การปกครอง และการพระศาสนา ส่วนราษฎรจะศึกษาในเรื่องการกสิกรรม การประกอบสัมมาชีพเท่านั้นโดยมีวัง วัด และสำนักเรียน เป็นแหล่งให้การศึกษาถ่ายทอดสรรพวิชาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ของตน เมื่อถึงรัชสมัยสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษาจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อราษฎรจะได้รับและมีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงเน้นให้สอนชาวสยามตระหนักว่าการมีปัญญาต้องควบคู่กับคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความมีน้ำใจ ความมีเมตตาอารี ดังนั้น การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ความรู้สึก เป็นต้น เพื่อให้เป็นมนุษย์ผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ผู้อื่น สังคม ตลอดจนประเทศชาติบ้านเมืองได้นั้น จึง

¹ สมาคมพุทธบริษัทได้ร่วมพระบรมโพธิสมภาร; The Association of Buddhists under the umbrella of the Buddha

กล่าวได้ว่าการศึกษาคือความมั่นคงของชาติ เพราะว่า การศึกษา คือ รากฐานของชีวิตเมื่อชีวิตมั่นคงย่อมส่งผลให้ครอบครัว ชุมชน สังคม และชาติ เกิดความมั่นคงตามมาด้วยเนื่องจากประชาชนมีความรู้ในการพัฒนาประเทศ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความหมายของการศึกษาหรือการศึกษากับการพัฒนาประเทศในมิติด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ: การพัฒนาประเทศ, การศึกษา, ความมั่นคง, ประเทศชาติ

Abstract

This academic article aims to examine the meaning of education and explore the relationship between education and national development, particularly in the dimensions of society and human resources. The academic article findings revealed that; Education is a process of developing intellectual capacity, ethical behavior, and personal capabilities, serving as a guide for leading a prosperous, flourishing life. It enables individuals to solve problems they encounter, whether personally or collectively, thereby attaining a more complete and fulfilling existence. Prior to the reign of King Chulalongkorn (Rama V), education or the pursuit of knowledge was generally reserved for the royal family and the ruling class. Their studies primarily focused on politics, governance, and religious teachings. In contrast, commoners received education related to agriculture and vocational skills necessary for sustaining livelihoods. Educational transmission took place mainly within palaces, temples, and traditional learning centers, each playing their respective roles in imparting relevant knowledge and wisdom. During the reign of His Majesty King Chulalongkorn (Rama V), His Majesty introduced visionary educational reforms. He graciously ordered the establishment of schools to provide the general populace with greater and more equitable access to formal education. Notably, he emphasized the importance of cultivating both wisdom and moral virtue among Siamese citizens. Intellectual development, in his view, must be coupled with ethical conduct, kindness, and compassion. Thus, education plays a vital role in the development of physical, intellectual, emotional, and moral faculties. It aims to shape individuals into

knowledgeable, competent, and virtuous persons who can be self-reliant and contribute meaningfully to others, society, and the nation as a whole. It can therefore be asserted that education is the foundation of national stability. A well-educated populace strengthens families, communities, and the nation, as knowledge becomes a key driver in national development.

Keywords: National Development, Education, Stability, The Nation

บทนำ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “การศึกษา คือ ความมั่นคงของประเทศ การศึกษาต้องสร้างให้คนไทยมีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง เข้มแข็ง มีอาชีพ มีงานทำ และมีความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย” ดังนั้น พระบรมราโชบายด้านการศึกษา จึงเป็นการสร้างและพัฒนาคนดีให้มีความรู้ความสามารถ และร่วมกันพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญงอกงามอย่างถาวรต่อไป ซึ่งคำว่า การศึกษา ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่ในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย หรือในวิทยาลัยเท่านั้น ยังรวมถึงในองค์กรที่ใช้ ในครอบครัวที่ใช้ และในชุมชนที่ใช้ (ภูวดล ศิริพงษ์, 2564)

นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ความตอนหนึ่งว่า “ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ ประเทศไทยกำลังเผชิญความท้าทายอยู่หลายประการ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่เราเติบโตน้อยกว่าศักยภาพจริง ปัญหาหนี้สินเรื้อรัง ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงขึ้นทุกปี ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคมและการเมือง ทั้งหมดนี้คือ ความท้าทาย ที่รัฐบาลพร้อมจะประสานพลังกับทุกภาคส่วน (Collaboration) เปลี่ยนความท้าทายให้กลายเป็นความหวัง โอกาส และความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ของคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม (Inclusiveness) รัฐบาลพร้อมเสริมศักยภาพสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งบทบาทและสิทธิ (Empowerment) เพื่อพลิกฟื้นประเทศจากปัญหาที่รุมเร้า และทำให้ประเทศไทยเดินไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง ประการที่สอง สังคมและเศรษฐกิจเราถูกท้าทายด้วยการเข้าสู่สังคมสูงวัยที่เร็วกว่าระดับการพัฒนาประเทศและเร็วกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคโดยในปี 2566 ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยแบบสมบูรณ์ (Aged Society) นั่นคือมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าอีก 10 ปี จะเข้าสู่สังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society) ในขณะที่มีอัตราการเกิดลดลงคุณภาพและทักษะแรงงานของไทยส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำเยาวชนและประชากรวัยแรงงานที่มีความรู้ อ่านออกเขียนได้ขั้นพื้นฐาน

ต่ำกว่าเกณฑ์ถึงร้อยละ 64.7 คะแนนวัดผล PISA ของเด็กไทยต่ำสุดในรอบ 20 ปี ทุกทักษะ นอกจากนี้ ยังมีเด็กและเยาวชนหลุดออกนอกระบบการศึกษามากกว่า 1 ล้านคน ยิ่งไปกว่านั้นคนไทยทุกช่วงวัยกำลังเผชิญกับภาวะเครียดสะสมรุนแรงขึ้นคาดว่าขณะนี้ผู้มีปัญหาสุขภาพจิตกว่า 10 ล้านคน สูงกว่าค่าเฉลี่ยโลก กล่าวโดยสรุปคือ คุณภาพของคนไทยในวัยทำงานลดลงมากในขณะที่ยังคงเข้าสู่สังคมสูงวัย และภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการดูแลสวัสดิการและงบประมาณด้านสาธารณสุขมีแนวโน้มจะสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ รัฐบาลเชื่อว่าทุนมนุษย์เป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจะเร่งส่งเสริมผลักดันให้เกิดการพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยอย่างเต็มกำลังและความสามารถ โดยรัฐบาลจะส่งเสริมการเกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพของเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมเด็กไทยทุกคนจะต้องเข้าถึงศูนย์ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีมาตรฐานเมื่อเติบโตก็ได้เรียนหนังสือที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลส่งเสริมการปลดล็อกศักยภาพทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม และความสามารถทางกีฬา และพัฒนาระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นทั้งในระบบ นอกระบบ ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาสนับสนุนตอบโจทย์ศักยภาพของผู้เรียน ลดภาระ และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สองภาษาโดยใช้ AI เป็นตัวช่วยเน้นการสอนทักษะที่ใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริงเพื่อการสร้างรายได้ (Learn to Earn) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งการค้นหาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการปฏิรูประบบอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการแรงงานในอนาคต และรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning)” (ราชกิจจานุเบกษา, 2567)

จากข้อความข้างต้นนี้ จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาคือความสำคัญระดับชาติ เพราะการศึกษาทำให้มนุษย์มีความเจริญงอกงาม อาทิ ทางปัญญา ทางจิตใจ ทางร่างกาย และทางสังคม การศึกษาจึงเป็นปัจจัยและสิ่งจำเป็นในชีวิตผู้หวังในความเจริญ นอกเหนือจากสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านปัจจัย 4 แล้วการศึกษายังเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชีวิตโดยเฉพาะในยุคของโลกดิจิทัลที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วซึ่งเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในทุกช่วงเวลาส่งผลให้มนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตเช่นเดียวกัน ดังนั้น การศึกษายังต้องมีบทบาทและความจำเป็นพื้นฐานอีกประการของชีวิต เมื่อประชาชนมีความรู้เป็นพื้นฐานแล้วก็มีความเข้มแข็งในการประกอบสัมมาชีพลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การศึกษา เสมือนเป็นศาสตร์ต้องควบคู่กับศิลป์ คือ คุณธรรม จึงจะทำให้ชีวิตมีความมั่นคง

เมื่อชีวิตของหมู่ชนในสังคมเกิดความมั่นคงย่อมส่งผลให้ประเทศชาติบ้านเมืองมีความมั่นคงสภาพร
สับสนไป

เนื้อเรื่อง

การศึกษา นับเป็นปัจจัยที่มีกำลังอำนาจที่สำคัญที่สุดของชาติ เพราะการศึกษามีส่วน
ช่วยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และมนุษย์ก็เป็นกำลังในการพัฒนาชาติ ดังเช่นพุทธศาสน
สุภาชิตว่า นตฺถิ ปญญาสมา อาภา แปลว่า แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี หมายความว่า แสงสว่าง
จากไฟก็ดี จากดวงอาทิตย์ก็ดีนับว่ามีประโยชน์มากอยู่ แต่ไม่อาจส่องใจของคนให้สว่างได้ ส่วนแสง
สว่าง คือ ปัญญาย่อมสามารถส่องใจคนให้สว่างไสวด้วยเหตุผลรู้ดี รู้ชั่ว กำจัดความมืด คือ กิเลสได้
และผู้มีปัญหาย่อมสามารถนำไฟต่าง ๆ มาทำประโยชน์ อาทิ ไฟฟ้า หรือพลังงานจากดวงอาทิตย์
เป็นต้น เพราะฉะนั้นแสงสว่าง คือ ปัญญา จึงเลิศกว่าแสงสว่างใด ๆ (กัญญภักค์ แมกกี, 2561) ซึ่ง
สอดคล้องกับแนวความคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) กล่าวถึง ความสำคัญของ
การพัฒนาประเทศจึงได้กำหนดนโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษา เพราะเชื่อว่า การศึกษา คือ การ
สร้างคน นโยบาย การปฏิรูปการศึกษาเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และรูปแบบ
การศึกษาที่เชื่อมโยงสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระบบเศรษฐกิจชุมชน
และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองความสำคัญของการศึกษาถือเป็นเครื่องมือเปลี่ยน
ประเทศได้

ความหมายของการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย การศึกษา หมายถึง
กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การ
อบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์
ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่าง
ต่อเนื่องตลอดชีวิต (มาตรา 4) (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้ความหมายว่า การศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน การ
ฝึกฝน และการอบรมเพื่อให้เกิดความรู้

อุทัย ภูเจริญ (2564) กล่าวว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญ
งอกงาม ของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการสืบสานทางวัฒนธรรม การ
สร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม
สังคมการเรียนรู้และปัจจัย เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ (มจร. 2567) กล่าวว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า การศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้เจริญงอกงามเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ด้วยสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ ผ่านการฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ

การศึกษากับการพัฒนาประเทศในมิติด้านสังคมและทรัพยากรมนุษย์

ในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในภาพรวมมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลของการยกระดับสุขภาวะ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ตามดัชนีการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สะท้อนว่าคนไทยทุกช่วงวัยมีความรู้ความสามารถโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่กลับพบว่ามีทักษะด้านการอ่านหรือการศึกษาหาความรู้ลดลง และมีจำนวนเยาวชนที่ไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงานใด ๆ เพิ่มสูงขึ้นทำให้ศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ และไม่ได้รับการพัฒนา ซึ่งประเด็นด้านการพัฒนาทุนทรัพยากรมนุษย์เชิงคุณภาพเป็นความท้าทายที่สำคัญของไทยมาโดยตลอด จากระบบและคุณภาพการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จากรายงานขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ทำการทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียน อายุ 15 ปี ทั่วโลก ในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน พบว่านักเรียนไทยร้อยละ 59.5 อยู่ในกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และมีนักเรียนไทยเพียงร้อยละ 0.18 ที่ทำคะแนนได้ในระดับสูงกว่าค่ามาตรฐาน ทั้งยังขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบการศึกษาและตลาดแรงงาน และยังไม่มียุทธศาสตร์ข้อมูลอุปสงค์และอุปทานกำลังคนของประเทศเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนากำลังแรงงาน ที่จะช่วยระบุดึงสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นของงานแต่ละอาชีพซึ่งเป็นสิ่งที่ภาคธุรกิจให้ความสำคัญมากกว่า คุณวุฒิทางการศึกษาจึงเป็นข้อจำกัดในการผลิตและยกระดับทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและทิศทางการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศสู่ฐานนวัตกรรม ที่มีแนวโน้มความต้องการทักษะที่เกี่ยวข้อง กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น อาทิ ความรอบรู้ด้านดิจิทัล การจัดการข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ โค้ดดิ้ง รวมไปถึงทักษะที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ โดยเฉพาะทักษะทางพฤติกรรม อาทิ ทักษะมนุษย์ การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม หรือความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ แนวโน้มโครงสร้างประชากรที่คาดว่าจะมีกลุ่มประชากรวัยเรียนลดลงส่งผลให้การขยายสถานศึกษาในเชิงปริมาณลดความจำเป็นลง และเป็นโอกาสในการยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพทางการศึกษา หากสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล และความแพร่หลายของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มากขึ้น ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน อาทิ การเรียนรู้ทางไกล การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ที่สนับสนุนศักยภาพรายบุคคลที่จะมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (ราชกิจจานุเบกษา, 2565)

ทัศนคติผู้ทรงคุณวุฒิด้านความมั่นคงของประเทศไทย

พลตำรวจเอก รอย อิงคไพโรจน์ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ กล่าวว่า สำหรับการให้ความคิดเห็นในมิติ “การศึกษาคือความมั่นคงของชาติ อย่างไร” ผ่านการอภิปรายวิเคราะห์พลวัตทางการศึกษาในบริบทของสังคมไทยควบคู่ไปกับวิวัฒนาการของประเทศไทยบนฐานความเข้าใจเกี่ยวกับ “ความมั่นคงของชาติ” ในฐานะสถานะการดำรงอยู่อย่างหนาแน่นของชาติโดยปราศจากความกลัวและผลกระทบจากการคุกคามใด ๆ คำว่า “ชาติ” นั้น จะขยายความตามลำดับของยุคสมัย เพื่อให้เห็นถึงการเคลื่อนเข้ามาสัมพันธ์กันระหว่างสิ่งทั้งสอง การศึกษาย่อมเป็นที่เข้าใจโดยกว้างกันว่าเป็นการเล่าเรียน ฝึกอบรม ฝึกฝน เรียนรู้ ทั้งโดยมีผู้จัดไว้ให้ หรือโดยตนเอง เพื่อการสร้างเสริมความรู้ หรือทักษะหนึ่ง ๆ เมื่อพิจารณาจากบริบทของสังคมไทย การศึกษาในแต่ละยุคสมัยมีเป้าหมายและลักษณะการทำงาน (Function) ต่อสังคมที่ต่างกันออกไปโดยสิ้นเชิงจากปัจจัยภายนอกระบบเป็นหลักตั้งแต่การเป็นกลไกโดยความจงใจในการธำรงฐานะการเลื่อนชนชั้นการผลิต ผู้มีความรู้ และทักษะในการขับเคลื่อนสังคม ไปจนถึงการเป็นเครื่องมือปลูกฝังหลักคิดและความรู้พื้นฐานเพื่อผลิตคนในสังคมเป็นไปตามที่ผู้กำหนดการศึกษาต้องการ การศึกษาได้เคลื่อนตัวจากเรื่องส่วนตัวกลายเป็นเครื่องกำหนดบรรทัดฐาน และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากยิ่งขึ้น เมื่อความเป็นรัฐสมัยใหม่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนด้วยรัฐราชการ และระบบทุนนิยม นัยของการศึกษาได้เข้าสู่การเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีหรือมาในสถานะบังคับอันจะขาดหาย หรือเสื่อมเสียไปมิได้เพื่อใช้ผลิตและขัดเกลาคนในสังคมตามที่รัฐและกลุ่มทุนธุรกิจต้องการ การศึกษาจึงกลายเป็นกลไกเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมจิตวิทยาความเข้าใจในสังคมและกำลังอำนาจของชาติผ่านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในรัฐและสังคมทั่วไปในที่สุด ก่อนการปฏิรูประบบการปกครอง พ.ศ. 2435 ในสยามการศึกษาเพื่อความรู้ในความเข้าใจปัจจุบันยังคงเป็นเรื่องของชนชั้นนำทางสังคมเท่านั้นและไม่อยู่ในสถานะบังคับทั้งในทางบรรทัดฐานหรือกฎหมายบ้านเมืองเพียงมุ่งให้สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมในวงสังคม “ผู้ดี” อย่างเข้าใจขนบธรรมเนียมและรองรับการเข้าสู่การเป็นขุนนางเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต และการรักษาสถานะทางสังคมในอีกทางหนึ่งสำหรับชนชั้นผู้ถูกปกครอง กลุ่มทาสมิได้รับการศึกษาเป็นเรื่องธรรมดาในขณะที่กลุ่มไพร่ไม่ได้มีความจำเป็นในด้านความรู้

เนื่องจากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ งานฝีมือและการค้าขายเป็นเรื่องที่ฝึกฝนสั่งสมจากการปฏิบัติ การศึกษาไม่ใช่ความสำคัญจำเป็นของสังคมสยาม ทาสและไพร่มีแรงขับเคลื่อนในการศึกษาผ่านวัฒนธรรมประเพณีทางพุทธศาสนา การบวชกลายเป็นสิ่งมาพร้อมกับการเรียน ความเชื่อในความถูกต้องดีงามและหลักปฏิบัติที่จริงแท้ทางศาสนาทำให้คนเล็อกจะเข้ามาบวชเพื่อทำให้ตนเองเป็นที่น่านับถือในสังคม ซึ่งอาจไม่ต่างกับชนชั้นนำในสยามนักเพียงแต่ทาสที่ได้บวชจะได้รับความเป็นไท หากนายทาสยินยอม ไพร่ชายจะได้รับการยอมรับทางสังคมว่าทดแทนคุณนุภการี มีความรู้ในศีลธรรมสังคมตามจารีตเข้าสู่ความเป็นชายหนุ่มพ้นจากการเป็นเด็กไม่เพียงสาทางเลือกของไพร่ชายหลังการบวชโดยหลักมีเพียงการครองเพศบรรพชิตต่อไปเพื่อดำรงสถานะพิเศษในสังคมชาวไทยพุทธหรือเข้าสู่ระบบไพร่เกณฑ์สลับกับการยังชีพ การศึกษาของชนชั้นไพร่ทาสจะสิ้นสุดลงเพียงเท่านี้ การเกณฑ์ไพร่หลวงของกษัตริย์ และไพร่สมของมูลนายขุนนางทำให้งานของไพร่มักเป็นงานเกษตร ปศุสัตว์ หรืองานโยธา ไม่ได้ใช้ความรู้อะไรรัฐไม่ได้เล็งเห็นสรรพประโยชน์ของการให้การศึกษาแก่ไพร่ทาส แม้แต่การบังคับชนชั้นนำก็ไม่ปรากฏชัด การมีความรู้และการให้การศึกษาจึงไม่จัดเป็นองค์ประกอบของความมั่นคงของอาณาจักร เมื่อ พ.ศ. 2435 สยามได้เริ่มใช้ระบอบราชการแบบสมัยใหม่มีกระทรวง ทบวง กรม ที่ต้องอาศัยทักษะการทำงานเฉพาะมากขึ้น อาทิ งานเสมียน งานปกครอง งานนิติกรรม งานโยธาธิการและผังเมือง งานการประปา ฯลฯ การขยายตัวของสังคมตามการปฏิวัติทางเศรษฐกิจ การเมือง จากระบบเกษตรกรรมยังชีพได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเกษตรกรรมมากขึ้นทำให้สังคมเมืองขยายตัวชนชั้นกลางที่เป็นพ่อค้าเริ่มมีจำนวนมากขึ้น และเดินทางไปตามหัวเมืองในประเทศระบบการปกครองก็ย่อมต้องการบุคลากรจำนวนมากขึ้น การเลิกไพร่ทาสนอกจากจะเป็นการลดกำลังมูลนายเดิมในทางการเมืองยังทำให้ชนชั้นไพร่ทาสเดิมหรือลูกหลานของชนชั้นขุนนางที่ไม่ได้เป็นขุนนางในระบบเดิมเข้าสู่การสอบรับราชการยังหน่วยงานต่าง ๆ การศึกษาสมัยใหม่ได้เริ่มถูกกำหนดให้เป็นกลไกบังคับให้ผู้ต้องการรับราชการ หรือขยับสถานะทางสังคมด้วยวุฒิการศึกษาเข้าสู่ระบบ สอดรับกับนโยบายการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เริ่มตั้งให้มีการโรงเรียน “นอกรั้ววัง” อย่างโรงเรียนสวนกุหลาบ ในปี พ.ศ. 2436 ตั้งโรงเรียนสำหรับฝึกหัดวิชาข้าราชการฝ่ายพลเรือน ในปี พ.ศ. 2442 หรือโรงเรียนมหาดเล็ก ในปี พ.ศ. 2445 ก่อนจะยกเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ในปี พ.ศ. 2453 ตั้งโรงเรียนกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2440 จึงมีการพัฒนาตามลำดับ การตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2459 การศึกษาหลังการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2453 จึงเริ่มเข้าสู่การเป็นสถาบันหลักในสังคมสมัยใหม่และมีสถานะจำเป็นในการมีอยู่ขึ้นมาเพื่อการผลิตผู้มีความรู้ และทักษะมาเป็นกำลังทรัพยากรของชาติในระบบราชการ รัฐสมัยใหม่ในระบบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ต่อเนื่องจากรัชกาลที่ 5 ที่มีการกำหนดอาณาเขตดินแดนตาม

แผนที่ให้ชัดเจนแล้วทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาณาบริเวณ และผู้คนในราชอาณาจักรมีความชัดเจนรู้โดยทั่วกันมากขึ้นสำนึกของความเป็นชาติตามแนวคิดตะวันตกได้ผ่านเข้ามาจากผู้สำเร็จการศึกษาจากทวีปยุโรปหนึ่งนั่นคือ รัชกาลที่ 6 ด้วยพระองค์เองความเข้าใจในความเป็นชาติแบบตะวันตกจากการผูกโยงชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และความรู้สึกเป็นเจ้าของในดินแดนผนวกกับรัฐราชการที่เน้นความเป็นทางการ และความคงทนถาวรพัฒนาตัวตนกลายเป็นสถาบันต่าง ๆ สถาบันหลักของชาติจึงถูกกำหนดขึ้นเป็นภาพแทนของความมั่นคงของชาติตามตัวแบบอย่างอังกฤษ “เพื่อพระผู้เป็นเจ้า องค์กราชา และประเทศชาติ (For God, King, and Country)” ได้มาสู่การประยุกต์อย่างสยามเป็น “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์”

ความเป็นชาติของชาวสยามยากที่จะจำกัดได้ด้วยชาติพันธุ์วัฒนธรรมเพราะมีความแตกต่างหลากหลายร่วมกันมากแม้แต่ในพระนครก่อนการปฏิวัติจินลัมราชวงศ์ชิงในปี ค.ศ. 1912 หรือ พ.ศ. 2455 ที่ส่งผลสะท้อนในสยามเป็นเหตุกบฏ ร.ศ. 130 รัชกาลที่ 6 ทรงเสวยราชย์ในปี พ.ศ. 2453 นักหนังสือพิมพ์จำนวนมากเป็นชาวจีนและมีชาวจีนมาอาศัยเป็นแรงงานเป็นพ่อค้าในสยามบางส่วนมาระดมทุนกลับไปก่อการปฏิวัติ และเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยหลายกลุ่มเข้าสังกัดกับต่างชาติท่ามกลางการเสียดิสภาพนอกอาณาเขตของสยาม การบังคับใช้อำนาจในราชอาณาจักรสยามอย่างเบ็ดเสร็จจึงต้องมีการกำหนดประชชนของประเทศให้รัดกุมทางกฎหมายกลายเป็นพระราชบัญญัติแปลงชาติ พ.ศ. 2453 ความเป็นชาติของสยามจึงผูกผันไว้กับอำนาจของรัฐผ่านการใช้อำนาจต่อบุคคลผู้สัญชาติสยาม และพุทธศาสนากลายเป็นอัตลักษณ์ทางการของชาวสยาม ประเพณีการประกาศตนเป็นพุทธมามกะที่มีใช้ธรรมเนียมมาแต่สมัยพุทธกาลถูกกำหนดขึ้น สถาบันพระมหากษัตริย์ที่ผูกโยงกับรัฐและความเป็นชาวสยามทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกแก่ผู้ต่างศาสนา และวัฒนธรรมทั้งปวง การประกอบความเป็นชาติลักษณะนี้เรียกว่า ชาตินิยมทางการ (Official Nationalism) มีลักษณะความสัมพันธ์โดยที่รัฐชาติปิตัยและรัฐกำหนดความเป็นชาติแก่สังคมและประชาชนลงไปเป็นแบบแผน การศึกษาได้รับบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นในการถ่ายทอดและลงหลักนิยามเกี่ยวกับความเป็นชาติอย่างใหม่ไป ตั้งแต่ชนชั้นปกครองอย่างราชวงศ์ ชุนนาง ไปจนถึงราษฎร การศึกษาเป็นไปโดยฆราวาสแยกตัวจากพุทธจักรยิ่งขึ้น แม้แต่ธรรมเนียมการสร้างวัดประจำรัชกาลยังแปลงไปเป็นการสร้างโรงเรียนมหาดเล็กชายล้วนอย่างวชิราวุธวิทยาลัยบรรดาโรงเรียนต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดให้มีพิธีกรรมและกิจกรรมตามหลักพุทธศาสนาอย่างเกรวาท ส่งเสริมความเป็นพุทธมามกะ การสอนวิชาลูกเสือแบบอย่างจากอังกฤษเพื่อการปลุกใจรักชาติผ่านบทกวีคำกลอน บทเพลง และภาษิตต่าง ๆ ดังเช่น “เสียชีพ อย่าเสียสัตย์” เพลงสยามานุสติ เพลงสามัคคีชุมนุม เนื้อหาในการสอน ของโรงเรียนต่าง ๆ ถูกผสมผสานรวมทั้งการศึกษาพื้นฐานตามอย่างตะวันตกและการ

แทรกกิจกรรมเชิดชูชาติร่วมกันไป สำนึกความเป็นพลเมืองจึงก่อตัวขึ้นในโรงเรียนต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาเพื่อผลิตกำลังพลเมืองได้ขยายออกเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนอย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 เริ่มต้นการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กอายุ 7 - 14 ปี แบบให้เปล่าไม่เรียกค่าใช้จ่ายจากเด็ก และผู้ปกครอง แต่อาศัยการเก็บภาษีประชาชนรายปี เรียกว่า ศึกษาพลี การศึกษาเคลื่อนตัวเข้าสู่ความเป็นสถาบันของประเทศ ถูกนำเข้าเป็นองคาพยพของภาครัฐ และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตมิเพียงบุคลากรให้รัฐ แต่สร้างพลเมืองที่เป็นไปตามหลักนิยมของประเทศชาติสู่สังคมการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 การศึกษาถูกกำหนดเป็นหนึ่งในหลัก 6 ประการของคณะราษฎรในการพัฒนาประเทศ การอ่านออกเขียนได้ของประชาชนได้รวบรวมความสามารถในการเข้าถึงข่าวสาร กฎหมาย สิทธิ และทักษะในการประกอบอาชีพโรงเรียนสถานศึกษากลายเป็นพื้นที่สร้างความเป็นพลเมืองตามอย่างคณะราษฎรต้องการความสำนึกหวงแหนในรัฐธรรมนูญ การทำความเข้าใจกับประชาธิปไตย เช่นเดียวกับการกำหนดแนวคิดชาตินิยมแบบทางการ เพื่อการปรับโน้มน้าความเป็นชาติการเดินขบวนของเยาวชนในวันฉลองรัฐธรรมนูญ ก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในสถานศึกษาจากลัทธิใหม่นี้ เพื่อลดทอนบทบาททางสังคมจิตวิทยาจากระบบการปกครองเดิม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ได้ถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2477 เพื่อให้ประชาชนแสวงหาความรู้ระดับอุดมศึกษาในทางกฎหมาย การบัญชี และการเมืองการปกครอง มิเพียงเพื่อรับราชการแต่เข้าใจในสิทธิอำนาจของตน การจัดการและตรวจสอบเงิน การใช้อำนาจของรัฐในฐานะประชาชน รวมถึงการประกอบกิจการของตนเอง การศึกษาสะท้อนสวัสดิภาพอันเป็นปัจจัยในความมั่นคงของปัจเจกบุคคลยิ่งขึ้น การเข้าสู่สมัยรัฐนิยมโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม การขยายลัทธิชาตินิยมสุดโต่ง (Radical Nationalism) ได้ถูกโฆษณาชวนเชื่อไปตามสถานศึกษาต่าง ๆ การให้หลวงวิจิตรวาทการ กำหนดแนวคิด “มนุสสปฏิวัติ” ในการเพิ่มประชากร การปรับฐานความแข็งแรงทางกายวิชาพลศึกษา และการให้ความสำคัญกับโภชนาการเข้ามามีบทบาทในสถานศึกษาเพื่อสร้างคนไทยที่สมบูรณ์แข็งแรง การอบรมขัดเกลาทางจิตใจของพลเมืองให้มีความรู้และสำนึกรักชาติ นอกจากนี้ยังต้องมีความเป็นอารยะด้วยวัฒนธรรมและการแต่งกาย เนื้อหาในแบบเรียนเชิดชูชาติพันธุ์ชาวไทยตามความเชื่อของยุคสมัย การผนวกริชาชนะรางวัล “หลักไทย” ทำให้คนในสังคมต่างหลงเชื่อในความเป็น “ไทย” หรือบทเพลง “บ้านเกิดเมืองนอน” “ถิ่นเกิดชาวไทย” ฯลฯ ถูกประพันธ์ขึ้นเพื่อกล่อมเกลาความบันเทิงต่อสำนึกในชาติอย่างโจ่งแจ้งสะท้อนผ่านความกระตือรือร้นและกระแสนิยมร้องการเคารพธง และร้องเพลงชาติทุกเช้าถูกบังคับให้กระทำทุก 08.00 น. และ 18.00 น. ของทุกวันยังคงเป็นการกระทำของประชาชนชาวไทยมาจนถึงปัจจุบันสิ่งที่ถูกฝึกศึกษาในโรงเรียนมากกว่าแค่การเรียนหนังสือได้ยึดเอาสิทธิเสรีภาพของ

ประชาชนเข้าไว้กับมาตรฐานความเป็นพลเมืองของชาติอย่างเข้มข้นกำหนดตัวตนความเป็น “ชาวไทย” ที่ดีที่สุดเอาไว้การพรากการศึกษาไปจากประชาชนจึงอาจมีค่าเทียบเท่าการพรากอำนาจทางวัฒนธรรมของรัฐไปจากตัวประชาชนในห้วงเวลานี้เอง

การศึกษาภาคบังคับได้ถูกย้ําเน้นทางปกครองและกฎหมายมากขึ้นยิ่งกว่าสมัยรัชกาลที่ 6 ผสมผสานไปกับการก้าวขึ้นมาของกระแสสิทธิการศึกษาเพื่อสวัสดิภาพของมนุษย์แบบคณะราษฎรจะแบบใดก็ตาม สถาบันการศึกษากลายเป็นองค์ประกอบของรัฐและสังคมที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในช่วง พ.ศ. 2490 ลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ได้เข้าสู่วงสังคมไทยอันเป็นผลจากการแข่งขันและความตึงเครียดในสงครามเย็นบรรดาปัญญาชนจำนวนมากได้เข้าถึงและตีพิมพ์งานเขียนเชิงวิพากษ์สังคมมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้กลายเป็นพื้นที่ช่องสุมทางปัญญาต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมชาติตะวันตก และต่อต้านระบอบเผด็จการทหารมีการวิจารณ์ระบอบเศรษฐกิจทุนนิยมและลัทธิชาตินิยม ความเป็นชาติผูกกับรัฐราชการที่มีระบบชนชั้นชัดเจนโดยมีนายทุนและรัฐราชการเป็นตัวแสดงหลักระหว่างนี้กองทัพถูกท้าทายอย่างหนักจากการตื่นรู้ทางการศึกษาของกลุ่มเยาวชนหัวก้าวหน้า การศึกษาจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นกลไกขับเคลื่อนสู่การเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐในช่วงนี้ การศึกษาจึงดำรงสถานะอยู่ระหว่างการเป็นทั้งกำลังอำนาจของชาติกับการเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2510 สถาบันอุดมศึกษาเข้าสู่สมัย “สายลมแสงแดด” ภาครัฐจำกัดมิให้มุ่งเน้นอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม มุ่งการเข้าสังคมเจริญรอยอย่างไรก็ตาม สภาวะดังกล่าวได้สร้างการบีบอัดทางปัญญาในกลุ่มปัญญาชนที่แสวงลัทธิศึกษาร่วมสมัยจนเกิดการเคลื่อนไหวทาง สังคมในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 อันมีที่มาจากนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งยังปรากฏการรวมตัวเดินขบวนของนักเรียนต่อต้านรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ส่วนนักเรียนอาชีวศึกษา ที่ถูกแยกทางสังคมกับกลุ่มนักศึกษาที่เป็นปัญญาชนซึ่งมีบทบาทขับเคลื่อนประเทศอย่างมากผ่านองค์การนักศึกษาและการเปิดโอกาสให้เข้าถึงได้ง่ายของรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรีและอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในห้วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2516 - เดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 การแบ่งแยกทางสังคมการศึกษาทำให้การเข้าถึงสถาบันหลักของชาติอย่างการเป็นคนไทย การเป็นชาวพุทธ และการเป็นราษฎรผู้จงรักภักดีได้เข้าบรรเทาช่องว่างและผดุงสถานะทางสังคมให้คนกลุ่มนี้ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 การล้อมปราบนักศึกษาจึงมีกลุ่มอาชีวะเข้าร่วมด้วยกับทางการ การศึกษาในห้วงเวลานี้และในห้วงต่อ ๆ ไป จึงเป็นการยื้อแย่งกันระหว่างการเป็นพลเมืองผู้สยบยอมรักมั่นในความเป็นรัฐชาติกับความพยายามปลดปล่อยตนเองจากอำนาจของรัฐด้วยการตื่นรู้ทางปัญญาผ่านการศึกษาทั้งภายในและจาก

ภายนอกประเทศความพยายามตั้งสถาบันการศึกษาของต่างชาติในไทยท่ามกลางสงครามเย็นในครึ่งหลังคริสต์วรรษที่ 20 ถูกพิจารณาเปลี่ยนไปจากการขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สู่การเข้าเป็นพื้นที่โฆษณาการปลูกฝังลัทธินิยมตามอุดมการณ์ทางการเมืองของรัฐนั้น ๆ อาทิ สหภาพโซเวียตและจีนที่มาพร้อมกับแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์กลายเป็นภัยคุกคามทางสังคมของชาติไทย รวมถึงความพยายามแปลงชาติของผู้เข้าศึกษาตลอดจนการโจรกรรมข้อมูลข่าวสาร การเป็นสายลับในสถานศึกษาของต่างชาติโอกาสทางการศึกษาจากภายนอกในห้วงเวลานี้จึงหดตัวลงมีความเข้มงวดสูง และยึดกับอุดมการณ์ชาตินิยมผสมผสานกับอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่รัฐนั้นยึดเอาไว้ตัวแบบลักษณะนี้จะดำรงอยู่กับประเทศไทยยาวนานไปจนถึงสิ้นสุดสงครามเย็นในปี ค.ศ. 1991 หรือ พ.ศ. 2534 ตรงกับการรัฐประหารในไทย พ.ศ. 2534 ที่นำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมืองและเหตุการณ์พฤษภาประชาธรรม ปี พ.ศ. 2535 กลุ่มนักศึกษาได้รวมตัวกันในรูปแบบสหภาพนิสิต นักศึกษาต่อต้านเผด็จการทหารเป็นอีกครั้งที่สถาบันการศึกษาได้พื้นที่ในการรวบรวมและสร้างความตระหนักผู้ทางสังคมในลักษณะเดียวกันกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 กลุ่มปัญญาชนจากช่วงเวลาดังกล่าวได้กลายเป็นชนชั้นกลางที่เรียกร้องสิทธิทางการเมืองและ เศรษฐกิจของตนอย่างแข็งขัน การศึกษาที่เคยเป็นการผลิตบุคคลในการรับใช้และเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐราชการได้เข้าสู่การให้ความตระหนักผู้ในผลประโยชน์ระดับปัจเจกและกลุ่มประชาชนรวมถึงความรู้ที่ใช้ในการแสวงหาประโยชน์เหล่านี้ตอบสนองต่อตนเองและระบบตลาดมากยิ่งขึ้น

การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการพัฒนาเยาวชนเข้าสู่การเป็นแรงงานทางเศรษฐกิจตามแนวคิดการพัฒนาประเทศแบบเชื่อมโยงกับโลกไร้พรมแดนในมุมมองการศึกษาโดยภาครัฐอธิปไตยในการควบคุมการศึกษาของรัฐไทยยิ่งลดน้อยถอยลงมหาวิทยาลัยจำนวนมากถอนสถานะจากการเป็นส่วนราชการเพื่อการจัดการและสรรหางบประมาณด้วยตนเองในรูปแบบหน่วยงานในกำกับของรัฐตามโลกทุนนิยม โรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญมากขึ้น ภาวะสมองไหลจากการเดินทางไปประกอบอาชีพหรือย้ายถิ่นฐานของแรงงาน และปัญญาชนสู่ต่างแดนกลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางประชากรของไทย ภาวะดังกล่าวยังคงเกิดขึ้นในปัจจุบัน และการย้อยู่กันระหว่างภาครัฐ ผู้นิยมภาครัฐและภาคประชาชน หรือผู้นิยมภาคเอกชนได้ก่อตัวขึ้นในสถานศึกษาอย่างหนัก ข้อมูลข่าวสารทั้งจริงเท็จที่มีมาอย่างมากมายมหาศาลและ เข้าถึงได้ง่ายในคริสต์ศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในทศวรรษปัจจุบัน แบบเรียน ตำรา และครูอาจารย์อาจตามไม่ทันกระแสทางความคิดของเยาวชนในสังคม การปะทะกันทางความคิดระหว่างผู้ใหญ่ และผู้น้อยในระบบการศึกษาจึงเป็นสถานการณ์ร่วมสมัยของสังคม เมื่อความมั่นคงของชาติถูกให้ความหมายไม่เหมือนกันหากสภาวะสงบปราศจากความกลัวและผลกระทบจากภัยคุกคามของระบบการศึกษาโดย

รัฐที่บังคับเจตจำนงของผู้เรียนยังคงอยู่อาจหมายถึงความมั่นคงของชาติในความหมายที่ชาติหมายถึง ประชาชน ก็ย่อมเป็นสถานะที่เป็นภัยคุกคาม ต่อความมั่นคงของมนุษย์ไปด้วย

การศึกษาจึงกลับสู่บรรยากาศของการเป็นกิจกรรมที่ถูกใช้เป็นกลไกเสริมสร้าง หรือ บ่อนทำลายความรู้และทักษะที่จำเป็นของกลุ่มผู้เห็นต่างทางสังคมระหว่างผู้นิยมรัฐแบบอนุรักษ์นิยมสุดโต่งกับผู้มีความคิดก้าวหน้าแบบเสรีนิยมสุดโต่งโมทัศน์ของกลุ่มคนอย่างหลังนั้นอาจมิได้มุ่ง การกำจัดทำรัฐไปเสียทีเดียว แต่อาจเป็นการมอบบทบาทอื่นให้รัฐในการกำหนดการศึกษาไปตาม อุดมการณ์ใหม่ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 หรือช่วงการขยายตัวของลัทธิสังคมนิยมในพุทธทศวรรษที่ 2500 – 2510 ในห้วงปัจจุบันนับแต่ ค.ศ. ที่ 2020 ประเทศไทยยังได้เผชิญ ภัยคุกคามด้านความมั่นคงต่อภาคการศึกษาที่ไม่ได้แตกต่างจากเดิมในเชิงรูปแบบมากนัก หากว่าตัว แสดงอาจมีจุดมุ่งหมายต่างออกไปมากกว่าเพียงอุดมการณ์ทางการเมือง การผงาดขึ้นทางอำนาจ ของจีนไม่ใช่การก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจโลกคอมมิวนิสต์แทนสหภาพโซเวียตที่ล่มสลาย ไป หากแต่เป็นความพยายามสร้างระเบียบโลกใหม่แยกขาดจากระเบียบโลกเสรีนิยมของ สหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปในทางเศรษฐกิจและการเมือง ระบบทุนนิยมในลักษณะบริษัท และกลุ่มทุนข้ามชาติได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขยายอิทธิพลไปจนถึงการตั้งรกรากของกลุ่ม อำนาจสัญชาติจีนไปยังประเทศเป้าหมายผ่านความเปราะบางทางกฎหมายและมาตรการป้องกันการ ลงทุนจากต่างประเทศ ส่วนสำคัญในการขยายอิทธิพลแก่ประเทศต่าง ๆ คือการครอบงำ สถาบันการศึกษาและการตั้งสถาบันเผยแพร่หลักนิยมของจีนผ่านสถาบันการศึกษาของไทยมาใน รูปแบบของกลุ่มทุนธุรกิจสัญชาติจีน จากข้อมูลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม มี 3 มหาวิทยาลัยเอกชน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด และมหาวิทยาลัยเมธาร์ธีย์ ที่มีผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นชาวจีน และมีนายกสภามหาวิทยาลัยเป็นชาว จีนมากไปกว่านั้นมียางานจากแหล่งอื่นถึงการนำเข้าคณาจารย์และนักศึกษาจากจีนที่ดำเนินการ เรียนการสอนในหลักสูตรตามแบบของตนภายใต้ปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยไทย ในลักษณะนี้ อาจกล่าวได้ว่าไทยกำลังสูญเสียอธิปไตยทางการศึกษาและกลายเป็นแหล่งประกอบผลิตภัณฑ์ ทางการศึกษาให้แก่ชาติอื่น ๆ ในความรับผิดชอบของประเทศไทยเอง นอกจากนี้ทางการเงินยังมึ การจัดตั้งสถาบันขงจื้อในบางมหาวิทยาลัย อาทิ สถาบันขงจื้อแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบัน ขงจื้อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ท่ามกลางข้อกังขาถึงความพยายามขยายอำนาจทางวัฒนธรรม และกล่อมเกล่าให้ประชาชนในประเทศต่าง ๆ เข้าสู่หลักนิยมแบบจีนความเห็นอกเห็นใจในการ ผงาดขึ้นสู่อำนาจของจีน การรับเอาภาษาและวัฒนธรรมของจีนเข้าไว้ในความรับรู้ให้ง่ายต่อการ

สร้างความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม อันจะนำไปสู่กับดักทางเศรษฐกิจ และความผันผวักับอำนาจของรัฐบาลหรือกลุ่มทุนเงินต่อไป

การศึกษามักไม่ถูกควมรวมเป็นองค์ประกอบของความมั่นคงแห่งชาติ เนื่องด้วยหลายสาเหตุ อาทิ 1) การพิจารณาการศึกษาในฐานะกลไกหรือกิจกรรมในการส่งเสริมกำลังอำนาจของชาติผ่านทรัพยากรมนุษย์หรือ การศึกษาวิจัยทางเทคโนโลยีแทน จึงมิได้สัมพันธ์ทางตรงนักเมื่อพิจารณาอย่างผิวเผิน 2) ความมั่นคงของมนุษย์ ถูกนำเข้ามาเป็นความมั่นคงแห่งชาติอย่างไม่เต็มที่ เพราะยึดโยงการรักษาความมั่นคงของรัฐเป็นการลดทอนสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกชนในกรณีส่วนมาก ประกอบกับการศึกษามิได้เป็นองค์ประกอบสำคัญของความมั่นคงของมนุษย์ทั้ง 7 ด้านตามที่กำหนดไว้โดยสหประชาชาติ แต่เป็นประเด็นเชิงปฏิสัมพันธ์ที่บุคคลกำหนดขึ้นในกิจกรรมสังคมหนึ่ง ๆ และแม้จะปรากฏเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานแล้ว การศึกษายังนับได้ว่ามิได้เข้าร่วมกันอย่างผสมผสานกับความอยู่รอดของรัฐชาติในมิติความมั่นคง 3) ความเข้าใจอย่างตื้นเขินที่ว่า การศึกษามิได้เป็นประเด็น “ความมั่นคง” แบบเดิมอย่างตรงไปตรงมา อาทิ การทหารและการป้องกันประเทศ การข่าวกรอง การรักษาความปลอดภัยสาธารณะ การบริหารวิกฤตการณ์ เพราะมุมมองความเข้าใจต่อประเด็นความมั่นคงมักวนซ้ำในเรื่องที่เป็นระดับประเทศเป็นเหตุการณ์ใหญ่ มีความรุนแรงแบบฉับพลัน เป็นวินาศกรรม อาชญากรรม และเห็นได้กันตรง ๆ ชัด ๆ โดยทั่วกัน การศึกษาต่างจากกำลังอำนาจแห่งชาติหรือภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติในความหมายทั่วไป ด้วยการสร้างผลกระทบหลักต่อความมั่นคงแห่งชาติในระยะยาวผ่านการบ่มเพาะ และการปฏิสังสรรค์ทางความคิดเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และฝังราก ความเสื่อมโทรมของระบบการศึกษา กลายเป็นจุดอ่อนและกร่อนทำลายกำลังมนุษย์ของประเทศในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการควบคุมกลุ่มเกลตาทางสังคม จิตวิทยาก็จะลดน้อยถอยลงไป การศึกษาในฐานะการสื่อสารระยะยาวนั้น เป็นรากฐานในการยกความรู้ หรือศักยภาพให้ประชาชนเชื่อมั่นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตไปจนถึงการมีความเชื่อความหวังต่อภาครัฐและประเทศชาติในปัจจุบันหลักสูตรและกิจกรรมในโรงเรียนสถานศึกษาต่าง ๆ ของประเทศไทยเป็นรัฐประศาสนนโยบายของรัฐที่มีผลต่อ “คนรุ่นใหม่” ตั้งแต่อนุบาลชั้นปีที่ 1 ไปจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอย่างน้อย ร่วม 12 ปี ในชีวิตแม้จะมีโรงเรียนเอกชน หากมิใช่โรงเรียนนานาชาติหรือการศึกษานอกระบบ หลักสูตรการสอนยังถูกควบคุมอยู่โดยกระทรวงศึกษาธิการมาโดยตลอด การศึกษาที่ดีหรือไม่ดีนั้นย่อมกำหนดความเข้าใจในวัตถุประสงค์เฉพาะของประเทศชาติที่มีต่อผู้คนในสังคมอย่างชัดเจน ท้ายที่สุด การศึกษาจะถูกพิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติตามยุคสมัยและสถานการณ์หนึ่ง ๆ ก็ต่อเมื่อถูกเล็งเห็นว่าเป็นกลไกในการเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ หรือกลายเป็นภัยคุกคามต่อ

ความมั่นคงแห่งชาติ หากความหมายของความมั่นคงของชาติยังยึดโยงกับความมั่นคงของภาครัฐ นอกจากนี้ยังจะถูกพิจารณาโดยผู้กำหนดนโยบายของรัฐที่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลในรัฐ การพัฒนาศักยภาพและการสร้างจิตสำนึกทางสังคมของผู้เข้ารับการศึกษาจะกลายเป็น “เครื่องมือ” เพื่อการรักษาและพัฒนาความมั่นคงของประเทศชาติได้ตามที่ถูกรัฐกำหนด หรือในทางตรงกันข้าม เพื่อการเอาตัวรอดจากการถูกบังคับทางอำนาจจากภาครัฐ หรือผู้อื่นไปสู่ความมั่นคงของชาติในมิติของภาคประชาชนนั้น (รอย อิงคไพโรจน์, 2567, 30 สิงหาคม)

สรุปผล

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เพราะมีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมนุษย์เป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเจริญและเสถียรภาพของชาติ การศึกษาช่วยพัฒนาทั้งปัญญาและคุณธรรม ทำให้มนุษย์สามารถแยกแยะความถูกผิดและดำเนินชีวิตด้วยเหตุผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล สังคม และประเทศชาติ การศึกษาจึงถือเป็นแสงสว่างที่ยิ่งใหญ่กว่าพลังงานใด ๆ เพราะมันสามารถจัดความมืดแห่งอวิชชาและกิเลสได้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเจริญงอกงามทั้งในด้านปัญญา ร่างกาย และจิตใจของบุคคลและสังคม ผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษายังครอบคลุมถึงการสืบสานวัฒนธรรมและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ดังนั้น การศึกษาไม่ใช่เพียงแค่การเรียนในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แต่ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ในทุกภาคส่วนของชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ในครอบครัว ชุมชน หรือในองค์กรต่าง ๆ การศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาประเทศ โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะที่ทันสมัย อาทิ เทคโนโลยีดิจิทัล และความคิดเชิงวิพากษ์ นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในยุคปัจจุบันนี้ และในมุมของการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน อาทิ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนที่ยังต่ำกว่ามาตรฐานระดับโลก การขาดการเชื่อมโยงระหว่างระบบการศึกษาและตลาดแรงงาน รวมถึงทักษะสำคัญที่ตลาดแรงงานต้องการ อาทิ ทักษะด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และความคิดสร้างสรรค์ ยังขาดการพัฒนาที่เหมาะสม นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย ยังเพิ่มความจำเป็นในการปรับตัวของระบบการศึกษา เพื่อรองรับความต้องการของประชากรในอนาคต นอกจากนี้ การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง

ความมั่นคงของชาติ การศึกษาที่ดีช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกทางสังคมและพัฒนาความสามารถของประชากร ทำให้ประเทศมีความมั่นคงทั้งในแง่สังคมและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม หากการศึกษาไม่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ได้ มันอาจกลายเป็นจุดอ่อนที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระยะยาว ดังนั้น การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงให้กับชาติผ่านการพัฒนาคน

เอกสารอ้างอิง

- กัญญภัค แมกกี. (2561). ปัญญาในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 23(1), 114-123.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวแพทองธาร ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา. (2567, 12 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 141 ตอนพิเศษ 251 ง, หน้า 1-64.
- ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง, หน้า 1-149.
- พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ (มะเต๋อ). (2567, 31 กรกฎาคม). *การศึกษา คือ ความมั่นคงของชาติ*. (สุทธิพงษ์ เสมสูงเนิน, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.
- ภูวดล ศิริพงษ์. (2564). พระบรมราโชบายด้านการศึกษากับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารทหารพัฒนา*, 45(1), 1-10.
- รอย อิงค์ไพโรจน์. (2567, 30 สิงหาคม). *การศึกษา คือ ความมั่นคงของชาติ*. (สุทธิพงษ์ เสมสูงเนิน, ผู้สัมภาษณ์)
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- อุทัย ภูเจริญ. (2564). การศึกษาสร้างคน คนสร้างประเทศชาติ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 12(1), 25-33.